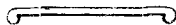

CULTURA CREȘTINĂ

REVISTĂ LUNARĂ.

S U M A R :

- Dr. IOAN COLTOR** Darul din 1926
- OVIDIU HULEA** Colindă ardelenescă. — N'a murit
îngerul. — Ecloga IV.
- IOAN CRIȘAN** Psihologia Preacuratei
- Dr. CORIOAN SUCIU** Gânduri despre fericire
- DUMITRU NEDA** Mai încap laolaltă credința și știința?
- Dr. FELICIAN BRAN** Impedimentul silei și al fricii
- INSEMĂRI:** Pensunile văduvelor de războiu. Reforma sindi-
cală în Italia.
- MISCELLANEA:** Cum s'a făcut călugăriță fca lui Jaurès. — Re-
forma agrară în Cehoslovacia.
- CRONICĂ:** Procedeele dlui Goldiș stârnesc indignare. — Noul re-
gim al școalelor primare ortodoxe din Brașov. — Un dar pentru Palestina.
— Agitația anticreștină din China. — In Mexico.

BLAJ.

Tipografia Seminarului Teologic.

Cultura Creștină

revistă lunară.

ABONAMENTUL:

Pe un an 160 lei.
Pe șase luni 80 lei.
Pentru America . . . 3 dolari

Redacția și Administrația
B L A J.

Director și redactor responsabil: Dr. Ioan Coltor.

Colaboratori: Ioan Agârbiceanu, Dr. Ioan Bălan, Dr. Victor Bîrlea, Dr. George Bob, Ioan Boroș, Dr. Nicolae Brînzeu, Dr. Alexandru Ciplea, Ioan Crișan, Dr. Elie Dăianu, Dr. Ioan Ferent, Ovidiu Hulea, Dr. Anton Gabor, Dr. Ioan Georgescu, Alexandru Lupeanu, Dr. Nicolae Lupu, Dr. Victor Macaveiu, Dr. Tit Malaiu, Dr. Dumitru Manu, Dr. Ioan Marianescu, Dr. Gheorghe Miculaș, Dumitru Neda, Episcop Dr. Alexandru Nicolescu, Dr. Zenovie Pâclișanu, Dr. Grigorie Pop, Dr. Augustin Popa, Septimiu Popa, Dr. Iacob Radu, Ștefan Roșianu, Dr. Ioan Sâmpăleanu, Dr. Coriolan Suci, Dr. Augustin Tatar, Dr. Aloisiu Tăutu.

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
strația:
B. L. A. J.

Abonamentul:
Pe an 160 lei.
Pe șase luni. 80 lei.

Director:
Dr. IOAN COLTOR.

Darul din 1926.

Abia ni s'au prins rănilor din anii petrecuți în robie străină, visând ispita tuturor fericirilor suprapământene în țara *noastră* și iată, că din senin ni se fixează pe retină perspectivele unor noi frământări, cu atât mai odioase, cu cât mai neașteptate.

Ministrul Cultelor printr'o deciziune din 15 Noembrie 1926 ne readuce la realitate. Este vorba de a nu se mai acorda de către stat subvenție acelor parohii, cari la sate nu au 200 familii, la orașe 400. Precis, barem pentru cazul când astfel de parohii, devenind vacante, s'ar completa din nou.

Este darul de sfintele Sărbători din Anul Domnului una mie nouă sute douăzeci și șase.

Este revizuirea radicală a splendidei situații, în care sburdă într'o beatitudine fără margini cei mai nevrednici miliuți ai bugetului român. Nevrednici de trecutul acestui neam. Netrebnci pentru viitorul lui. Fantome urite ale zilelor cari trebuie uitate. Balast inutil, dăunător în progresul viitorimei.

Uimindu-ne stăm în fața acestei deciziuni. Este o greșală, o neînțelegere, o reavoință, un atentat, o crimă?! Ce se intenționează? La ce se țânțește? La ce?...

Se crede oare că sunătorii arginți vor putea să aducă peste noi brutalitatea tradării celui din Iscariot? Nu se știe, că în sânul bisericii noastre rușinea lăcomiei n'a fost nicicând mobil hotărîtor de atitudini și că în veacul al 20-lea nu se mai cumpără cu bani cele mai sfinte adâncuri ale credinței?! Se crede, că învechita haină de preot valah acum nu se va mai ști purta cu aceeași mândrie și cu acelaș devotament ca pe vremea de urgie ungurească? Și nu se reflectează, că nu e prea mult de atunci, așa că încă nu s'au desobișnuit oamenii de sărăcia și de gloriile ei de altă dată?!

Crede cineva, că negând acel mizerabil ajutor dela stat celor mai vrednici apostoli, cari și-au îngropat tinerețele și

viața în sătulețe părăsite de toată lumea, consacrându-se înălțării celor mai abandonați fii ai neamului, crede cineva, că își vor părăsi ei dumnezeiasca misiune și turma îngrijită până acum cu atâta risipă de sine?

Să nu creadă nimeni!

Ei vor rămâne acolo de strajă lângă comorile scânteitoare din sufletul celor mici, putând să-și arate, ca războinicii ajuși cerșitori pe drumuri, sdrențele cari în astăzi locul lanțurilor de altădată; vor putea să arate tuturor streinilor din satul lor, tuturor drumeților prin satul lor, cât este de adâncă recunoștința acestui neam cu o memorie atât de scurtă.

Copiii lor vor cere pâine; le vor spune, că pentru copiii de preot român din satele cele mici, nu crește holdă în țară. Copiii lor vor voi să meargă la oraș la școală, cum au mers totdeauna copiii de preot, creând aproape întreagă pătura noastră intelectuală, ieșită dela sat și intrată în lume; le vor spune, că școlile s'au închis în România pentru copiii de preoți săraci. Vor plânge după o hăinuță mai caldă iarna și după încălțăminte pentru zăpezile din munți, pentru noroiul din vale; tatăl lor, bietul, înecându-și în inimă amarul, nu va îndrăzni să le spună, că un astfel de lux îl oprește noua evanghelie dela ministerul cultelor.

Da, ei vor rămâne acolo, batjocoriți de cei mari, răși de netrebnici, disprețuiți de streini, însă mari în sufletul lor, în jertfa lor, în credința lor, în speranțele lor.

Vor rămâne acolo în sate mici, în sătulețe pierdute prin codri, resfirate pe creștet de munte, ascunse prin văgăunile necercetate de automobile ministeriale; vor rămâne să înalțe sus privirile către largile, către albastrele orizonturi ale țării, să purifice conștiințele și să predice pe Hristos cel răstignit pe cruce.

Vor rămâne la post, colorând mângăios din sănătatea lor sufletească sumbrele aspecte ale persecuției, capitalizând înțelepciunea și frica Domnului în coșmarul venit de sus.

Ei cei mai curați, cei mai buni, cei mai modești, cei mai români, cei mai copii, nevinovați copii ai României, goniți ca o hoardă de barbari, ca o ceată de răufăcătorl, vor păzi totuș altarele strămoșilor, refuzând complicitatea lașității la o crimă, și — „se vor ruga pentru cei cari ne fac nouă rele“.

Mă tem însă că rugăciunea lor, picurată cucernic depe cucernice buze, va răzbubui în fața Celui care face dreptate ca cel mai fioros blestem de veci, cutremurat vreodată la picioarele unui altar.

Dr. IOAN COLTOR.

Colinda ardelenescă.

Eram în seminarul catolic din Pesta
Toată biserica ardea 'n lumină
In cinstea Dumnezeului, Celui fără de vină...
Noi, teologii, îmbrăcam superpelicii albe
Și din cărți latinești, cu litere negre, sufletul nostru cucernicia
[spre ceruri salbe

Stam în genunchi și ne proșterneam în fața lui Dumnezeu!
Și-a Fiului său...

Pe mine mă durea însă ceva adânc în suflet,
Induioșări pe cari nici când n'o să le pot povesti...

Căci întâia oră, de Crăciunul meu românesc, Dumnezeu mă
[despărți.

De aceea „Gloria in excelsis“ cu ochii în talarul negru mă găsi,
„Gloria in excelsis“ era înălțătoare ca brațele lui Dumnezeu,
Se lumina 'ntr'însa soarele și se înălța spre cer eternul curcubeu
De-mi părea că-s și eu un funigel, care mă înalță spre ceruri.
Și ochii mei se'nțețoseau de taina neînțeleșelor misteruri...

Dar noaptea mi-a venit lângă pat un colindător iubit...

Era cantorul din satul meu, în ceață înțolit
Imi aducea colăcei dela Mamă, crețari dela Tăticu și oftări în gene,
Și m'acoperi ca pe un puișor fără de pene...

L-am prins de zeghe, era să-i sărut de'nduioșare mâna,

Dar el și-a plecat pe fața-mi tânără fața-i, bătrâna...

Și mi-a zis „Domnișorule, am venit la Pesta să-ți colind“.

Eu ridic mâna și spre el o'ntind...

„Lerui Doamne“ se tânguia în seminarul catolic dela Pesta...

„Florile dalbe“ fluturau pe coridoare și pe mine.

Și lacrimile îmi curgeau din privirile senine;

Se treziră toți teologii și'n genunchi s'au așezat...

Și mă întrebau: cine a venit la colindat,

Că n'au auzit în viața lor o colindă mai duioasă...

Eu le-am spus c'a venit o copilă cu ochii de mătăasă

Transilvania...

C'a adus în casa lui Dumnezeu cerșitoria a zeci de mii de ani:

Rugăciune pentru copiii ei și milă pentru dușmani...

Teologii spuneau, că a venit în seminar: Maica Precesta

Eu le-am spus nu: a venit copila ei orfană, colinda

[românească.

N'a murit îngerul.

*Când am înțeles, că nu mai vine îngerul la noi
Crăciunul mi-a botezat genele cu ploi...
... A murit îngerul cerurilor pentru mine!?!...
Și am rămas cu privirile uscate și streine...*

De ce m'ați mințit?!...

Tata a adus de mână în casă pe mama și mi-a suris:

„Acesta era îngerul“ ...

M'am aruncat la mâinile ei și i le-am sărutat.

Ea m'a ridicat în brațe... Și'n ochiul ei înrouurat,

Am văzut cohorta ingerilor, cari se coborau din ceruri,

[cete, cete...

Și-am sărutat-o pe mâni, pe gură, pe obraz, pe gene,

[pe frunte și pe truditetele ei plete,

Și mă uluiam de'nduioșare, când am aflat: cine era Ingerul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Ecloga IV.

după VIRGILIU.

Duioasa mia doină din fluier cântată,

Tu codrule dulce, voi tufe cu smeuri...:

Iertați dac'o clipă m'avânt azi către ceruri...

Căci simt cum se clătină lumea bătrână...

Și-un veac fără seamăn începe-a zori.

Mâini naște Fecioara scăldată în crini

Din inima lumii pe cel Așteptat...

Lucino, lumino, ajut'o să-l nască,

Să sfarme urgia păcatului crunt...

Să vie lumina și-aici pe pământ.

Și tu vei fi consul, atunci, pretin drag

Cu tine va'ncepe mărita-i domnie.

Păcatul va geme în mâinile sale

Și purpură albă cădea-va din zări.

*Păcatul o clipă pândi-l-va nebun...!
Corăbii târîte de la om la om
Scurma-vor adâncul să-l biruie ele!*

*Și lacoma sete va stânge oștiri,
Tălharii cu ochii flămânzi de dorinți
Pe zei încerca-vor să-i prindă de piept.*

*Dar Fiul va crește'ntr'o clipă gigantic,
Sfârma-va corăbii și mândre palate
Și-ogoarele frânte avea-vor odihnă.*

*Nici sapa nu-și plânge în glie măhnirea,
Cuțit nu scârnește în vița de vie
Și'n umbra domoală tihnesc oi și vite.*

*Și oile albe prin lanuri cu mac
Pudra-și-vor blănița cu dragi sânziene
Și mieii sburda-vor prin floarea de grâu*

*Gătește-te dragă că ceasu-i sosit... Library Cluj
Chiar Joie din ceruri a plâns și-a vorbit!*

*Se sbuciumă bolta'n luciri diafane,
Pământul și munți'l așteaptă'n urale...
Și cerul îi seamănă cale cu mirt.*

*Orfeus va geme sdrobit de beție
Și Linus și-al vostru părinte Apollo
De vraja cântării, ce-o rîd spre țările...*

*Chiar Pan se va pune'n genunchi să-mi asculte
Mărimea grozavă ce-mi tremură'n vers!*

*În chinuri purtați-mă zei până-atuncia
Din marea zorire o clipă să sorb...*

*Coboară Mărite, din slava albastră
Căci nașterea vieții te-așteaptă s'o chinui.*

*Ți-e leagănul gata, chiar zeii te-așteaptă!
Și perna zâmbește în mâini de zeițe.*

Psihologia Preacuratei.

N'avem o icoană complectă despre sufletul Preacuratei, dar ne-au rămas câteva trăsături prețioase și multgrăitoare, din cari putem compune lumea ei internă sufletească, și o putem prezenta înaintea ochilor noștri.

a) Intâia caracteristică a sufletului ei e aprofundarea lui Dumnezeu, a infinitului, a acestei spiritualizări inexprimabil de strălucită, adâncă, dulce, puternică. Sf. Scriptură aseamănă legătura dintre Dumnezeu și un suflet iubitor cu unirea ce există între mire și mireasă. A fi una cu el, a trăi în el, a-l savura..., aceasta e grația iubirii, cu aceasta e împreunată aprofundarea în Domnul, viața rugăciunii, dulceața comunicării pline de încredere, pacea, farmecul liniștei.

Sufletul de fapt va fi atunci un mire, un spirit radios, primenit, avântat, cald, acomodându-se întru toate lui Dumnezeu. Aprofundarea Preacuratei în Domnul o caracterizează noaptea sfântă, când Cuvântul trup s'a făcut și a locuit într'însa, noaptea de Crăciun și după aceea bucuria înălțătoare de mamă a lui Dumnezeu în celea patruzeci de zile, visul de patruzeci de zile a dulcei singurătăți, în care îl alintă pe Dumnezeu și zicea: „Nolite suscitare dilectam, donec ipsa velit“. După aceea a urmat Nazaretul cu contemplarea continuă a Preacuratei, adâncindu-și sufletul în rugăciune, a cărei soare era fața lui Isus ca copil, ca prunc, ca tânăr: strălucirea acestui soare al dreptății între tropicii lumii spirituale a primit-o Preacurata în sufletul său în singurătatea din Nazaret și 'n urma aceleia s'a deschis în toată frumusețea ei fermecătoare și a devenit „speculum justitiae“. Răpită din sine l-a contemplat pe Isus al său, l-a adorat și l-a imitat; dela ea am învățat toți: sf. Bernat, sf. Catalina, sf. Francisc, sf. Tereza, toți, toți pe urmele ei calcă.

b) A doua caracteristică a Preacuratei e neprihănirea: „integerrima virginitas“, curățenia neatinsă, și în această neprihănire stă primenirea ei, forța ei, floarea sufletului ei. Crinul câmpului, acestea două proprietăți ale ei le semni-

fică: neprihănirea și frumusețea firească. „Mireasma și albimea“, ce-o preamărește psalmul în sufletul frumos e nedespărțită de tărie și de frumusețea tăriei. Sufletul frumos, sufletul curat și fără de prihană nu poate fi decât un suflet tare, iar un suflet tare e un suflet plin de o sfântă bucurie, pe capul lui e cunună de lauri, și pe buza lui odihnește un cântec neîntrerupt. Deaceea vergura, în fruntea căreia Isus a fixat steaua curățeniei sfinte și în a cărei păr a aninat crinul neprihănirii strălucitoare, aceea va ști și cânta; al ei cântec e cântecul preamării.

c) A treia caracteristică e blândețea, grațiozitatea; trăsăturile acestea sunt rezultatul împrejurării că are un fiu iubit, unicul ei fiu. Iubirea fericitoare o face plăcută și blândă; grația e floarea blândeții. Unde un Dumnezeu privește prin ochi de copil în ochii mamei sale, unde grăește infinitul prin îngăimarea dulce de copil: acolo nesmintit că fața mamei purtând întipărirea fericirii celei mai profunde și expresiunea grației celei mai sublime — trebuie să fie dulce. Simțul bisericii a găcit-o aceasta, de aceea zice: „illos tuos misericordes oculos...!“

d) A patra caracteristică e modestia și simplitatea. Umi-lința uneori poate fi soață cu simplitatea și cu sărăcia de spirit luată în înțeles rău, poate proveni din tâmpenie și nesimțire și atunci de bună seamă că nu-i virtute și nu-i forță; dar se poate naște din o superioritate, din o emancipare spirituală, care-i urmarea aprecierii conștiente a valorii infinite, a propriului suflet. Pentru mine sunt destul eu însumi, căci port în mine o lume infinită, dumnezească, altceva fi-rește nici nu mai pot pofți. Imi simt superioritatea mea față de tot ce există ca materțe și față de lumea sensibilă muritoare, și fiindcă văd sub mine lumea întregă, natural că n'o pot prețui mai mult decât pe mine însumi, și nici nu-mi pot fereca de ea ceva dorințe mari. Atâta numai, decât am nevoie. Pentru copac, pentru floare e de ajuns și numai atâta din pământ, cât îi trebuie pe seama rădăcinei, de-aici încolo nu mai pretinde din el nimic, căci râvnește după soare, spre el se întinde, în razele lui se scaldă. Și Preacurata, această dumnezească mamă țesută din raze de soare a trăit pe pământ, rădăcina existenței sale a pretins numai o mână de pământ, încolo toate ramurile sufletului său și le-a extins în Dumnezeu; a fost nepretențioasă față de lume tocmai fiindcă

a avut pretenziuni infinite și acele și le-a satisfăcut pe deplin. Voiu fi și eu nepretensiv față de bunurile pământești, având însă cu atât mai mari aspirațiuni în lumea conștiinții mele.

e) A cincia caracteristică e sufletul eroic, gata de jertfă. E cu neputință a-ți închipui viața fără dureri, fără pierderi și fără suferințe; cu deosebire aceea trebuia să se aștepte la dureri și jertfe, carea în calitate de mamă a lui Dumnezeu avea să-l petreacă pe Isus pe căile Lui. Chemarea aceasta, socotită și numai ca atare, e împreunată cu dureri înăbușite, adânci și liniștite. O spune sf. Scriptură: „și prin sufletul tău va trece sabie“, vei fi cu inima ruptă în două. Alții poartă ranele lui Isus în corpul lor, tu vei avea o singură rană, inima ta va fi săgetată. Cine privește în inima ta, vede aceea rană încă dela salutarea îngerească. Și tu umbli cu această rană dureroasă și cu cât îl iubești mai mult pe Isus, cu cât îl strângi la piept mai cu drag, cu atât mai tare simți durerea ranei tale. Iubirea ta e rănită; durerea sfântă, întinde aripele peste întreaga ta viață, de aceea sufletul tău va fi nespus de adânc. Suferința atunci îmi adâncește sufletul, când face să crească în mine caracterul, răbdarea, încrederea, credința.

I. CRIȘAN.

Numele Mariei este parfum în suflet, curățenie în inimă, sfințenie în cuget.

S. Grigorie din Nazianz

Gânduri despre fericire.

Oamenii ¹⁾ se pot împărți în două categorii: acei pentru cari fericirea rezidă în condițiuni normale, și acei cari n'o află decât în condițiuni anormale.

Cei dintâi, sunt, în general, oameni cu idei sănătoase, harnici, plăcuți, optimiști. Cei din urmă sunt, din potrivă, aproape totdeauna de-o mentalitate bolnăvicioasă. Aceștia sunt niște neodihniți, niște pesimiști, cari fac pe cei din anturajul lor foarte nenorociți, fiind ei vecinic nemulțumiți.

Dar, lucrul esențial pe care o ființă omenească ar trebui să-l învețe — începutul înțelepciunii și a științei de a trăi, — nu este oare acela, de a trăi cu maximul de mulțumire, de echilibru fizic și mental, și cu minimul de desacord cu lucrurile exterioare?

Când se va ști aceasta, atunci se va fi descoperit poate, cel mai mare secret al existenței, acela, că izvorul cel mai sigur și cel mai veritabil al unei satisfacții durabile se află în faptele simple și normale, și că ceea ce este străin, extraordinar, cauzele excepționale de bucurie, trebuie considerate de accesorii, de suplimentare, și nu ca și cum ar face parte în mod obligatoriu din program.

Dar vai! Atât de neînțelegători — ca să nu zicem zmințiți —, sunt cei mai mulți dintre muritori, încât refuză să primească o regulă atât de sănătoasă. Și acesta e motivul pentru care atâția oameni sunt înăcriți, supărați și nemulțumiți.

E datorința aceloră cari învață pe alții, de a se nizuși să ne aducă la o stare de spirit mai rezonabilă, de a ne învăța să gustăm bucuria pe care o cuprind faptele mărunte zilnice, a căror modestie o desprețuim.

Rezultatul culturii, a cuminenței și a experienței inteligente, consistă în a ști aprecia evenimentele și împrejurările ordinare ale vieții, fără a desprețui aportul ocazional al neprevăzutului.

¹⁾ Cf. Frank Crane.

Soția, mama de familie, cea mai fericită este aceea, care-și găsește plăcerea în farmecul căminului său, și deci, în conducerea gospodăriei sale, în conversația cu bărbatul său, în educația și grija copiilor săi. Dar incontestabil, cea mai nefericită femeie este aceea, a cărei singură dorință este de a scăpa de toate acestea, lucruri cari pentru ea sunt o sclăvie și o sarcină monotonă, și care nu-și află plăcere decât în eșiri, — pe cari le-ar dori cât mai dese — în teatru, în distracții și în recepții lumești.

Cel mai fericit lucrător — fie muncitor sau om de afaceri — este acela, care-și află bucuria în ocupațiunile sale. El pune în activitatea sa tot cece este mai bun în spiritul său sau în forțele sale, fiindcă are interes față de cece lucrează. Cât de mult trebuie să compătimitim, în schimb, pe omul, pe care ocupațiunea sa îl plictisește și care îndeletnicindu-se cu aceea, nu se cugetă decât la momentul când va putea să o părăsească.

Marile izvoare ale bucuriilor omenești sunt toate foarte simple.

Ele se află în natură, în afecțiuni, în expresia propriei sale personalități prin lucru sau prin joc. Bucuriile pe cari le produc acestea, sunt la dispoziția unui fieștecăruia. Ele n'au nimic excepțional sau inaccesibil, ele sunt comune și de toate zilele, tot atât de ușoare de a fi câștigate din partea celui mai de jos ca și din partea celui mai sus pus; ele se ofăr în toată splendoarea lor celui mai simplu meșteșugar, ca și celui mai mare savant.

Ori cine poate învăța să culeagă dulceața bucuriilor pe care le împarte cu mână largă natura; toți pot gusta fericirea pe care o răspândește soarele, valurile și câmpiile ei. Ori cine poate să-și îmbogățească sufletul cu dragoste și cu prietenie, împărtășindu-și iubirea și primind alta în schimb. Ori cine poate găsi un loc de plasare pentru activitatea sa, un lucru la care să-și consacre forțele, o operă, o datorie de mplinit, și ca odihnă după trudă, distracții sănătoase pentru oarele sale de plăceri.

Cu cât lucrurile sunt mai simple și mai comune, cu atât ele cuprind mai multe posibilități de satisfacțiune. Apa, de pildă, element mai abundent decât pământul, procură din toate punctele de vedere, infinit mai multe bucurii, decât toate varietățile alcoolului; pâinea noastră cea de toate zilele face

mai mult bine decât toate prăjiturile, și simți neasemănat mai multă plăcere și mângăiere iubindu-ți femeea și făcându-ți plăcere de a te juca cu copiii tăi, decât considerând viața de familie prea simplă și prea sarbedă.

Când un om a stărpit din sufletul său dorința excepționalului, și când a înțeles, că bucuria cea mai perfectă din lume e de a trăi fericirile simple și mari cari aparțin întregii rase, de a le gusta. farmecul și de a le înțelege prețul, atunci se poate spune despre el, că e un om luminat, un om emancipat, așa zicând un om nou născut.

Mai de mult, poporul nu voia să vadă religiunea decât în lucrurile extraordinare: în minuni, în sfinți cu viața anormală cari, magis sunt admirandi quam imitandi, într'un misticism supranatural. In ziua de azi, lumea e de convingerea, că viața de toate zilele trebuie să devină mai liberă și mai veselă prin credință.

Fericirea este o poamă care crește foarte aproape de pământ; copiii mici o află cu ușurință, iar înțelepții se apleacă pentru a o culege. Nebunii însă privesc în aer și se încăpăținează de a o căuta pe sus.

Dr. CORIOLAN SUCIU.

Cea mai mare minune a creștinismului este o familie credincioasă.

Durand.

Mai încap laolaltă credința și știința ?

— Notițe fugare asupra vieții prof. univ. Contardo Ferrini,
† 1902, cu reflexii ce se impun de sine. —

Creștinul desăvârșit. *)

2. Dragostea față de Cel ce este Lumina lumii și-a arătat-o în chip mișcător și prin alipirea sa de Mireasa Domnului și ascultarea poveștelor ei mântuitoare. Clericul de mai apoi Tagliacarne, pe când era încă copil, — își aducea bine aminte. — căpătase dela un tânăr 'nălțuț și cam slăbuț, cu ochi mari, negri, lucitori și cumiști, sfatul neuitat: „Roagă-te, învață și ascultă și vei fi fericit“ și Ferrini, care dăduse acel sfat, l'a urmat și el în toate zilele vieții sale. S'a rugat mult, a învățat mult și chiar fiindcă a învățat mult a și fost în stare să asculte mult de sf. Biserica. El cunoștea și respecta acea Magna charta evanghelică: Mergând învățați toate popoarele (decă și toți indivizii).. să păzească toate câte am poruncit vouă, având asigurată asistența asiduă a Supremului Legislator¹⁾, precum cunoscută îi era și sancțiunea precisă: Cel ce se lapadă de voi, de mine se lapadă²⁾, de Adevărul absolut. Pentru el Biserica este stâlp și întărire adevărului, *στῆλος καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας*, cum atât de lapidar enunță sf. Pavel³⁾, lăsând să se înțeleagă credința sa inspirată în infalibilitatea acestei Biserici⁴⁾ Sf. Ignatius de Loyola a statorit, succint, opîsprezece „Regulae ad sentiendum cum Ecclesia“⁵⁾ și anevoie se va găsi vreuna, observarea căreia să n'o putem

*) Cf. Cultura Creștină nrii din anul acesta.

1) Mat. 28, 18—20.

2) Luca 10, 16.

3) 1 Tim. 3, 15.

4) Cf. Dr. loh. E. Belser: Die Briefe des Apostels Paulus et Timotheus und Titus. Freiburg im Breisgau. 1907 pag. 86 - 88.

5) Cf. S. P. Ignatii de Loyola: Exercitia spiritualia. Versio litteralis ex autographo hispanico, notis illustrata. Auctore R. P. Ioan. Roothan, Ratisbonae. 1911 pag. 321 - 326.

verifica cu vorbe și fapte din viața acestui mirean-minune. Simțea cu inima Bisericii, vedea cu ochii Bisericii, judeca cu înțelepciunea Bisericii în micile daraveri ale zilei și în marile chestii ale umanității¹⁾. Paralizarea acțiunii ei îl durea, propășirea ei și triumful programului ei îl încânta.

„Oh! ce zi sublimă ar fi aceea, — exclamă el, — cândă și vedea Crucea pusă din nou la loc de cinste! Atunci ași zice și eu bucuros lui Dumnezeu: Acum slobozește, Stăpâne, pe robul Tău în pace..“ Altădată, deprimat de spectrele unui viitor urit, dă drum aleanului din suflet: „De s'ar întâmpla vreodată să înceteze serviciul divin în biata noastră patrie și dac'ar veni vremea să nu se mai poată vedea Crucea pe crenelurile Caselor Domnului — imediat ași emigra din acest pustiu sufletesc apăsător de blăstămului lui Dumnezeu și atâta m'aș tot duce, pân'aș da de vre-un altar al lui Dumnezeu, al aceluia Dumnezeu, care a fost bucuria tinerețelor mele“. Pe Ciceri, urmașul în episcopie, la Pavia, a lui Riboldi, trecut de cardinal, la Ravenna, l'a asigurat nu odată că-i cu trup cu suflet pe lângă Roma. Dovada a făcut-o de câte ori numai i-s'a dat prilej. Dispozițiile luate de Părintele creștinătății le socotea obligatorii pentru sine, în conștiință, chiar și dacă priveau numai cauze de ordin jurisdicțional ori administrativ²⁾. El judeca așa: Papa ocupă în Biserică poziția cea mai înaltă, vede starea lucrurilor și lipsele Bisericii mai bine, ca oricine și-i în stare deci să și judece mai bine ca oricine.

Iși iubea Biserica și făcea tot ce-i sta în putință pentru ca cei rătăciți să revină iarăși la sinul ei, iar cei „deacasă“ să trăiască după poruncile ei. Din Berlin scrie unui prieten: „Doamne sfinte! Noi trebuie să ne rugăm pentru ei (pentru

¹⁾ În legătură cu definiția dată de Modestin matrimonului, Ferrini are cuvinte de caldă apărare a sfințeniei și indisolubilității căsătoriei.

Ne amintim, dar cu amărăciune, la acest loc, de-o agitată dezbateră senatorială dela noi (14 Iulie 1921) pe tema introducerii legii divorțului în Bucovina, când ni-se dase să auzim pledoria unuia ierarh ortodox pe lângă această lege, cu aprobarea celorlalți Preasfințiți și Inalți Preasfinți frați de credință, împotriva luminății căvântării a I. P. S. Metropolit Suciului dela Blaj. Vezi: Tribuna Juridică No. 1—2 din 1923.

²⁾ Papa interzisese b. v. catolicilor Italieni să se mai mai apropie de urne, să voteze și Ferrini nici n'a luat parte la alegeri politice, afară de-un singur caz. În 1900 adecă era luptă între contele Greppi și socialistul de Andreis. Ferrini a votat cu Greppi. Numai cât acesta primise candidatura după prealabilă înțelegere — cu Vaticanul, iar Ferrini știa acest lucru.

protestanți) să oferim pentru dânșii Domnului o seamă de mortificații, rugăciuni, milostenii; asemenea și pentru acei frați ai noștri de credință mult mai vrednici de compătimire, cari deși n'au crescut în necunoștința adevărului religios, dar au respins dela sine, cu știința și voința, adevărul recunoscut¹⁾.

Ce mentalitate binecuvântată!

Biserica Romei are drept să fie mândră de atari fii! Căci să nu să uite: raza aceasta ne vine din taințele unui suflet ce fermeca cu fineța sa în atingerile sociale și uimea pe toți căți îi urmau mersul sigur și familiar prin lumea bogatelor străluciri literare clasice și moderne. Citate din Homer, Pindar, Virgilius îi scăpărau de pe buze, necăutate, neforțate în mândră horă de scripiti poetice de prin Dante, Schiller, Zannella, Porta, Carducci, tot numai de cele mai impecabile ca formă și fond. Deoarece e bine să se știe și asta: în vocabularul folosit de el pentru trivial nu erau cuvinte. Și când locul lui Ferrini a rămas să-l ocupe altul.

Și cât de orientat îl aflaseră specialiștii în: Istorie politică, artă, filosofie, științele naturale, — tot atâția pilaștri ai credinței și ai dragostei sale față de Biserica lui Hristos și învățătura ei.! Lucrul nu-i prea greu de înțeles: el în toate specialitățile, științifice — artistice, învăța dela frunțași, nu dela codași, își astâmpăra setea minții dornice din izvoare cristaline, din opere perfecte, nu din băltoace infecte, din lucruri țesute din neștiință infumurată ori reavoință vinovată¹⁾,

¹⁾ Kant în »Critica rațiuni pure« afirmă de ex. că principalul argument al teologiei creștine pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu este argumentul ontologic. S'apucă apoi să răstoarne acest inchipuit Samson al teologiei, care odată răsturnat, se prăbușește, chipurile, clădirea întreagă ceialalți stâlpi fiind prezentați ca biete bețișoase de papură, pe cari nici teologii n'ar da nu știu cât.

Adevărul este: Sf. Anselm arhiepiscop de Carterburg (1033 - 1109) e primul care propune acest argument în al său »Proslogion seu alloquium de Dei existentia«. Teologii catolici însă — cu disparente excepții de minusculă însemnătate, — l'au respins și combatut întotdeauna. Deja contemporanul Sf. Anselm, monahul Gaunilo îl înțeapă fără milă în opul său: »Liber pro insipiente adversus Anselmum în proslogio ratiocinantem« Tot așa îl critică sf. Toma de Aquino, Joannes Scotus ș. a. ș. a.

Acum dacă un Kant face atari digresii dela calea adevărului, la ce ne putem aștepta dela alții mai mărunței, mai pătimiși, dela pigmeii științei și cugetării? Cf. Dr. Kiss Iános: Isten megismerése a látható világból. Budapest. 1909. pag. 42-47.

în labirintul cărora e atât de ușor să-și peardă orientarea, fie și numai pentru un moment, chiar și cei obișnuiți cu umbrelul prin coclaure întortochiate¹⁾ dar mi-te un novice neumbelat, nepățit, nepregătit pentru așa ceva! — Cum sunt, în sdrobitoare majoritate, cei ce se înfruptă din rodurile tipar-nițelor.

Cărți bune — chestie de viață și de moarte. În prima linie cărți apologetice.²⁾

3. Ce ar fi și putut, dealtfel, să depărteze de Hristos și Biserica sa o minte atât de clarificată, o judecată atât de echilibrată și disciplinată, cum știm că era Ferrini?

Arta?

Dar e un lucru îndeobște cunoscut că un Fiesolo, Rafael, Leonardo da Vinci, Murrillo: aceștia toți și alții mulți, au fost inspirați de motive religioase! Se mai știe și aceea că primierii muzicei: Palestrina, Gluck³⁾, Mozart, Haidn, obosiți ori ajunși în perplexitate, își încheștau mâinile spre rugăciune și din rugăciune își căpătau putere și inspirație să-și termine capodoperile. Neîntrecuți maiestri ai gândului înaripat, ai poeziei: Dante, Calderon, Schakespeare, — cine-i poate înșira pe toți? — stau alături cu cei de mai 'nainte în profunzimea simțirii religioase. — Și nici nu se poate altmintrelea, dat fiind de-o parte că „orice artă cum zice criticul cu autoritate Ad-

¹⁾ Pentru mulți alții steie aici mărturisirea P. Hugo *Hunter* S. J. († 1914), fost profesor de dogmatică la universitatea din Innsbruck timp de peste 100 semestre, o celebritate mondială:

»Ich muss als Professor, — zice el, glaubensfeindliche Bücher lesen. Aber oft knice ich mich nach so gefährlicher Lektüre in meiner Zelle nieder und bitte unsern Heiland, er möge mich erleuchten; dass ich an der Wahrheit nicht irre werde« Cf. *Egyházi Közlöny*. Nr. 51 din 1914.

²⁾ Clericii români din Budapesta traduseră illo tempore, lucrarea clasică a păr. P. Nilkes S. I. »Schütz und Trütz Waffen« din care s'au publicat în »Cultura Creștină« (pag. 340 urm. 1914 și 149 urm. 1915) câteva capitole, — și atâta tot. Să nu se afe oare nici o modalitate pentru scoaterea la lumină a unei opere atât de valoroase? Ar fi păcat; mare păcat. Mai ales că editarea unei asemenea tipărituri, — o comoară de material strâns cu sânguință de jezuit și un mărgăritar de gândire teologică-practică, — n'ar amenința chiar de fel nici cu pierderi bănești!

³⁾ Pe mormântul lui Gluck, cei ce l'au cunoscut, au pus epitaful: Aici odihnește: Un cinstit german, *bun creștin*, și soț credincios: Christoph Wilibald Cavalier de Gluck al sublimei muzici mare măestru. Mort la 15 Noembrie 1787. Cf. O. Purch: *Măestru muzicanți*. București 1909 (Bibl. Mi. nerva" Nr. 31) pag. 18.

dington Symonds, pentru a ti în adevăr mare, trebuie să fie morală“¹⁾ de altă parte neîncăpând îndoială, că cel mai sublim ideal care s'o inspire, numai legea creștină i-l poate da²⁾.

Istoria?

Aceasta încă nu poate decât s'aducă tributul său de omagiu Bisericii catolice: împlânzitoarea atâtor popoare barbare, purtătoarea făcliei credinții în întunecul și păragina ținuturilor adăpostitoare de seminții îndobitocite în trândăvie și noaptea neagră a păcatului, ocrotitoarea științelor, sprijinitoarea artelor, făuritoarea universității, plasmuitoarea scenii³⁾, răsadnița rodnică a cinurilor monahale, a ordinelor cavale-rești, a instituțiilor milostivirii creștinești, apriga apărătoare veșnic de veghe lângă vistieria adevărului Evangheliei, pentru ca nimic din acela să nu să înstrăineze, nimic să nu să altereze, ci după vremi și împrejurări mai tare să lucească, lumea tot mai temeinic să-l cunoască, să-l îndrăgiască. De această Biserică s'au lovit și s'au frânt toți câți în decursul veacurilor au încercat, pieziș ori fățiș, să loviască în acest adevăr. Ebioniții și eracleoniții, Simon magul și Marcion gnosticul, arianismul, pelagianismul, monofisitismul năucului de Eutyche și monoteletismul rafinatului Sergiu, pârjolul iconoclaștilor, erezia lui Elipandus din Toledo, stârnesc valuri uriașe, dar se sdrobesc de stâncă lui Petru. Nu se potolesc bine aceste intemperii și clocotul altor prăpăduri s'apropie, cobind pierire luntriței Domnului: Vine Cerulariu, vine Berengariu, vin Waldensii, Albigenzii, smișniții de Flagelanți, s'arată Wiclef, Hus, Luther, se ridică în contra acestei Maice, în chiar cuprinsul casei sale, copii răsfățați la sânul său: Baius, Jansenius, Molinos, Quesnel și alții până la Tyrell, Loisy, mai ieri-alaltăieri, îi fac pagube, îi pricinuesc dureri sfâșietoare, dar ei se duc, se prăpădesc, ruinele rămase după ei se darmă ori stăruie șulrede, inerte, înțepenite, — ea se mângăie cu noi câștiguri de forțe, se întremează pentru înfruntarea altor urgii deretecând la sine acasă, sfātuind, plângând, amputând ce-i cangrenos, îngrijind ce-i sănătos, învățând fără încetare, nevoindu-se spre tot binele, rugându-se și jertfindu-se, ca

¹⁾ Cf. I. Botez: Aspecte din civilizația engleză³. București. 1920 pag. 245

²⁾ Cf. Dr. Vasile Suci: Raportul dintre știință, religie și societate. Blaj. 1910 pag. 14.

³⁾ Cfr. Sextil Pușcariu: Istoria literaturii române. Epoca veche I. Sibiu 1921 pag. 28.

aurul lămurindu-se în focul atâtor griji și suferințe, așa că atunci când panteismul, raționalismul, indiferentismul și celelalte isme toate până la americanism și modernism, o să-și ridice dușmănoase capul, cărmacii acestei năi o să le poată spune senini: *Iam vidimus et alios ventos!* și o să-le poată fulgera fără frică¹⁾. N'are bătrâna Europă o instituțiune care să se poată asemăna în splendoare și trăinicie cu Biserica Romei fiindând, puternică, și acum și durând și atunci, când, cum prevede Macaulay „poate, vre-un călător din Zelanda nouă, rezemându-se de arcul sdrobot al podului din Londra (London-bridge) în mijlocul unor vaste ruini va schiță urmele bisericei sf. Pavel“²⁾.

Ș'apoi încă ceva: în slujba cărui alt adevăr ca al Bisericii lui Hristos, s'au topit muncind fără preget și luminând necurmat atâtea mii și mii de spirite de elită?³⁾ Cine-i atât de mărginit cu duhul cât să creadă că bărbați, de ex. de calibrul uuui Hergenröther, Pitra, Newman, Wiseman, Mercier, Secchi, Wasmann, ar apăra cu prestigiul lor o himeră, — o minciună?

Istoriograful Augustin Thierry vorbea din intimă convingere când declară oratorianului Gratry: „Eu văd faptele. Văd în istorie că omenimea a avut lipsă de o autoritate văzută, dumnezească, spre a-i desvolta viața. Tot ce stă afară de creștinătate nu numără; tot ce este afară de biserica catolică nu are autoritate. Biserica catolică este autoritatea pe care o caut și căreia mă supun și îi primesc crezul“⁴⁾. Neo-

¹⁾ Cf. ep. Dr. Alexandru Nicolescu: Papii și opera lor. Lugoj 1926 pag. 51—56.

²⁾ Cf. Ioan Georgescu: Istoria bisericii creștine universale. Blaj 1921 pag. 290.

³⁾ P. Hugo Hurter S. J. în monumentală sa operă: *Nomenclator literarius theologiae catholicae*, aduce date, vezi bine că de tot scurte, cu privire la viața și lucrările alor 14700 teologi, din răstimpul 1109—1894. Și-i de notat că nu-s cuprinși toți în acest număr!

Și cu câtă râvnă au lucrat unii din ei! Baronius († 1607) adeverește în ceasul morții că vreme de 30 de ani niciodată n'a durmit cât ar fi fost de lipsă. Fr. Combéfis († 1679) se mulțumește, 40 ani dearândul, cu 4 ore de somn; H. Oberrauch († 1808) cu 2—3; Chr. Lupus († 1681) stă lângă cărțile sale 15 ocne la zi; Lessius e caracterizat: *»Parcissimus erat temporis, laboris pertinax«*. etc. Cf. Dr. Donat o. c. pag. 472.

⁴⁾ Vezi la: Dr. Ottocar Prohászka: *Isus Hristos și viața modernă*. Trad. de Dr. E. Dăianu. Cluj, 1906 pag. 43—44.

convertitul prof. A. v. Ruville, — am auzit nu de mult, — arătând spre aceeași Biserică, stăgă: „Îndărăpt la st. Biserică“. La fel ne dau să înțelegem și Iörgensen, Sigrid Undset, Benson, Theodorian-Carada, Coculescu, principii Galitzin, Fr. M. Libermann, cel aproape de cinstea altarelor, și nenumărați alții.

Ferrini era în această Biserică ca Domnului și se simția fericit văzând nimbul de curată mărire în care o învăluia istoria.

Filozofia? Să nu-i fi clătinit filozofia temelile credinței și să nu-i fi umplut de neguri seninul fericirii isvorite din acea credință ce vede un Dumnezeu în fiul dulgherului din Nazaret și cuvântul din urmă al adevărului, al unei înțelepciuni mai presus de lume, în propovăduirea unor bieți pescari din Galilea ginților?

Nu!

Căci unde-i mai multă lipsă de unitate în vederi și stabilite în disciplină ca tocmai pe acest tărâm agitat și lunecos, de 'ndată ce această ancilla theologiae iasă din ogașa minții naturale, sănătoase și a revelației? Ce direcție să urmeze aici omul și cărui Măestru să-i deie crezământ? Să susțină cu Thales că temelia a toate e apă? Să vadă același temelii cu Anaximenes în aier (*αἴρ*)? Să pună la baza tuturor celor văzute: Nedeterminatul (*αὐτόνοον*) lui Anaximandros; numărul (*ἀριθμὸς*) lui Pythagoras? focul, lupta (*πόλεμος*) lui Heraclit? ori mai bine homozemorii (*ὅμοιοι*=egal; *μέρος*=parte) lui Anaxagoras? Să fie: materialist cu Democrit? cinic cu Antisthene? anarhist cu Diogene? stoic cu Epictet? sofist cu Protagoras? Să adereze la principiile nominalismului occamian, tatăl empirismului modern? să adore rațiunea à la Kant? idea pură à la Hegel? voința după rețeta Schopenhauer—Wundt—Pausen intuiția intelectuală cusană, harmonia praestabilită a lui Leibniz? Să se tele după misticismul lui Böhme-Schelling, panteismul lui Spinoza, panenteismul lui Malebranche? Ori mai bine să îmbrățișeze filozofia inconștientului cu Hartmann a egoismului brutal cu Nietzsche, a intuiționismului francez ori a pragmatismului american? — doue filozofii noi-nouțe; una „a gustării rafinate și artistice a vieții“ alta o filozofie „care fabrică pilule tonice pentru voința însetată de biruințe morale și — industriale“¹⁾.

¹⁾ Cfr. Mircea Florian: Indrumare în Filozofie. București (Ed. I. V. Socec) pag. 463—464.

Privind vălmășagul acestor dibuiri și svârcoliri întru aflarea ori strangularea adevărului, o vorbă veche ne face să tresărim întrezărindu-i aici cruda realitate: *Πάρταρῆϊ*; „Ce-un secol ne zice, ceilalți deszic“ cum așa de bine băgase de seamă Eminescu. Ba chiar pe aceiași „Măestri“ de câte ori nu-i întâlnim peregrinând dela o Scoală la alta, poposind dela una la alta! La care va fi adevărul? Ca din ceață se desprinde fantoma sarcasticului arab Al-Gazel (1059—1111) îndreptându-ne, răutăcios, privirea, spre quintesența multor ani de cugetare: „Nimicirea filozofilor“.

Pe frontispiciul clădirii, din galeriile pline de lumină ale căreia privim totul, răzimați de colonne uriașe, stă scris: „Philosophia perennis“ și în dulce reverie par'cam prinde o șoaptă porntă din înălțimi albastre: „Eu sunt calea, *Adevărul* și viața.. Cereal și pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece“¹⁾. Bine ne este nouă a fi aci. Oh! du-te, deci, Averroes (1126—1198), du-te, cu îndoitul tău adevăr: monstru cu doi bani în trei pungi, (recomandat de Paulsen atenției *pastorale* protestante); e așa de rece și pustiu și-i atâta beznă în lumea ta și a celor de o teapă cu tine. Voi tânjiți într'un vis searbăd, iar lui Ferrini adeptul filozofiei aristotelico-scholastice²⁾ îi era groază de-o atare viață-spectru, căci nu-i adevăr într'insa.

DUMITRU NEDA.

¹⁾ Io. 14, 6. Mat. 24, 35.

²⁾ Într-o vreme simpatiza cu ideile lui Rosmini. S'a lăpădat de ele însă îndată ce au fost reprobate de Biserică.

Impedimentul silei și al fricii.

Este în general cunoscut, că cele mai multe procese matrimoniale vinculare se urzesc din motivul silei și al fricii¹⁾. Și e curios că, până când în trecut, reclamau aproape numai femeile, pân' atunci, în timpul mai nou, desfacerea căsătoriei pe acest motiv, o cer mai mult bărbații.

Actele a 2 astfel de procese mi s'au dat spre studiere și referat, procese ajunse în apel la Sf. Scaun Apostolic care, pentru judecarea cauzei, a delegat pe P. Sa Episcopul Lugojului.

În credință că astfel de cauze interesează pe cetitorii „Culturii Creștine“, lăsăm sa urmeze aici rapoartele amintite, retăcând numai numele părților, și ale martorilor.

A.

Raport

în cauza matrimonială vinculară alui A. B. contra C. D., ambii români uniți, locuitori în S., urzită din punctul silei, și judecată în forul matrimonial de I. instanță al districtului protopopesec al E. prin sentința de data 14 Maiu 1923, Nr. 262—923, iar de Tribunalul matrimonial de a II-a instanță pentru arhidieceză în ședința ținută la 18 Martie 1924. Nr. 19—1924.

I. Principii. — Directive. — Norme.

1. Conciliul Provincial II. tit. IV. secț. I. cap. II. § 5, punctul b) enunță: „...Tot din lipsa consensului nu este validă căsătoria încheiată de silă fizică, când adecă cineva este silit la darea consensului prin bătăi sau lovituri grele corporale din partea acelorora, căror: este supus; sau când cineva se *astrânge moralicește* la încheierea căsătoriei, adecă prin

¹⁾ Dr. Iuliu Șimon, Instrucțiune practică despre cauzele matrimoniale, Gherla, 1891, pag. 59: din 10 procese matrimoniale 8 se urzesc din acest motiv. Dr. Sipos, A kathólikus házasságjog rendszere a Codex Juris canonici szerint, Pécs, 1923, pag. 237. Partea cea mai mare a sentințelor publicate în Acta Apostolicae Sedis, a fost pronunțată în astfel de cazuri. Vezi-le citate la acelaș, pag. 237, nota 20, și pag. 233, nota 3.

amenințarea cu un rău din afară *relative mare, nedrept, cert neevitabil*, care ar putea înfrica și pe un *bărbat constant și solid*. Cu toate acestea căsătoria încheiată de silă și frică se convalidează *îndată ce* partea, carea a fost silită, recăști-gându-și deplin libertatea, și *cunoscând nevaliditatea căsătoriei, va fi supliniit consensul cu cuvântul sau cu fapta*“.

2. *Decisio Rotae* die 24 Maii 1655: „Ad effectum annullandi matrimonium metu contractum a muliere, non tantum timoris in ista, ratione imbecillitatis sexus, *quantum in viro* requiritur. Ad metum arguendum in matr. bene erit inspicere *qualitates* persone illum *inferentis et patientis* metum. Maxime si femina sit tenerae aetatis... cap. 13. X. de transat (II, 14). *Nec* tamen quilibet metus ad rescindendum ea, quae consensu terminata sunt, sufficit, sed talem metum *probari* oportet, qui salutis periculum, vel corporis cruciatum continent“.

3. *Instructio* ad Patriarchos Archiepiscopos Episcopos rituum orientalium in causis matrimonialibus adhibenda probata in Congregatione generali Emrum ac Revrum PP. in rebus fidei inquisitorum generalium feria IV die 20 Iunii 1883, publicată în actele Conciliului Provincial al doilea al provinciei bisericești greco-catolice Alba-Iulia și Făgăraș ținut la anul 1882, Blaj, 1885, pag. 197—221, când premite (pag. 198, aici precum și mai la vale, o cităm în traducerea lui Dr. Ioan Sâmpăleanu, în „Spiritul bisericii în judecarea cauzelor matrimoniale vinculare“, Cultura Creștină, anul IV, 1914, pag. 70—78, „Introducerea în instrucțiunea sacralui oficiu din 20 Iunie 1883“, ib. pp. 270—275, „Despre acuzarea căsătoriei“ ib. pp. 323—332, „Despre piedeca silei și a fricei“, ib. anul XIII, 1924, pag. 73—76): „Precum legătura matrimonialului ca oficiu al naturii de a educa pruncii, și de a obține alte bunuri foarte însemnate pretinde, ca vieața soților de căsătorie să fie perpetuă și o comunicare absolută, și cu atât mai tare să fie indisolubilă ca Sacrament al Bisericii, zicând Domnul: *ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă*; așa nu mai puțin, când s'a încheiat cu vre-una din piedicile, ce se numesc dărâmătoare, și din cauza aceasta nu a fost matrimoniu adevărat, poștește demnitatea Sacramentului, natura justiției și mântuirea sufletelor, ca să se indice sau să se declare de fără valoare și nul prin puterea legitimă a bisericii, de carea se țin exclusiv cauzele matrimoniale“, — prin aceste *că Biserica este chiar așa de gata să declare de fără valoare ma-*

trimoniu invalid, deși consumat, precum este de gata să susțină ca indisolubilă legătura matrimonialului valid și consumat. Acesta este spiritul Bisericii în judecarea cauzelor matrimoniale vinculare (Lângă Urm., l. c. IV, 75).

Dar tot acea Instrucțiune ne face atenți (In Conc. Prov. II, p. 198, în C. C. IV, 270—271): „Iusă experiența de toate zilele ne este martoră sau ne arată decât studiu și de câtă diligență (despre acest „studiu“, și această „diligență“, v. cele spuse de Rev. Sâmpăleanu l. c. IV, p. 271 și nota *) este lipsă, ca în singuraticile cazuri să se probeze în mod temeinic existența cutărei piedeci dărâmbitoare. Pentru că unele piedeci sunt în sine înseși foarte grele de dovedit, ori se întâmplă adeseori, că faptele din cari trebuie să se scoată dovezi, așa să fie de încurcate, și împrejmuite de astfel de circumstanțe, încât pe acelea numai foarte cu greu le poate explica, și aducată judecă despre acelea. Așa se explică, că Sfântul Scaun conform silinței aceleia, prin care a voit totdeauna să apere demnitatea unui sacrament atât de mare, administrarea ustiției, și mântuirea sufletelor, nu a întrelăsat niciodată, adând fie constituțiuni, fie instituțiuni apostolice potrivite, să prescrie regule, cu ajutorul cărora și în cazurile cele mai grele să se poată descoperi singur adevărul și să se aducă judecată corectă“.

Iar în partea a II a a aceleiași Instrucțiuni, Tit VI, art. al treilea, nr. 35 despre impedimentul zilei și al fricii se zice (în Conc. Prov. II, pag. 209—210, în C. C. IV, p. 358, Ar. C. C. XIII, 1924, pp. 73—76):

„Cu privire la piedeca care se numește a sitei și a fricii, înainte de toate trebuie observat, că dreptul nimănui nu-i permite să acuze căsătoria din punctul acesta, decât acelaia, care a suferit violența și constrângerea, și apoi, că îl respinge pe acela, care a trăit timp îndelungat în căsătorie, numai să nu-i fi lipsit acelaia libertatea și oportunitatea de a reclama: așa, că, dacă liber deja de frică, de bună voia sa va fi locuit împreună cu soțul de căsătorie și nu va fi denegat datorințele matrimoniale, mai mult nu trebuie ascultat. Pentru că cel, care, fiind liber de silă și de frică, nu se folosește de facultatea și de oportunitatea de a reclama, se socotește că consimte, și că aprobă ce înainte de aceea făcuse peste voia sa și împotrivindu-se. Din care cauză înainte de toate trebuie cercat, că oare acuzarea s'a făcut tempore utili (adecă în timpul în care

are dreptul să o facă), cum se zice; și dacă acesta a trecut deja, trebuie să se cerce, din ce motiv s'a întâmplat aceasta, ca să se poată judeca, că oare cauza trebuie admisă, ori trebuie respinsă“.

4. *Codex Juris Canonici* Canon 108. §. 2: „Actus positi ex metu gravi et iniuste incusso vel ex dolo, valent, nisi aliud iure caveatur“. Canonul 1087 § 1: „Invalidum quoque est matrimonium initum ob vim vel metum gravem ab extrinseco et iniuste incissum, a quo ut quis se eliberet, eligere cogatur matrimonium“, și § 2: „Nullus alius metus etiam si dat causam contractui, matrimonii nullitatem secumfert“.

5. *Rațiu Ioan dr., Prelecțiuni teologice despre matrimoniu*, Blaj, pag. 115 și următoarele, în special pag. 116: „De silă se consideră a se căsători cineva atunci, când *cu totul* fără voia sa își dă consensul extero, constrâns fiind la aceasta prin bătaie (bătaie) și aplicațiuni grele corporali din partea aceluia, cărora este supus (silă fizică). Iar de frică (silă morală) când cineva se constrânge la matrimoniu prin amenințarea unui rău mare, cert și inevitabil și anume un rău a acela, carele să poată înfrica și pe un *bărbat solid și constant*“.

6. *Dr. Nicodim Milaș, Dreptul bisericesc oriental*, trad. rom. București, 1915, pp. 492—393: „Constrângerea (vis) și frica (metus, φόβος). Pentru ca frica să devină un impediment la căsătorie, trebuie să fie justificată printr'un *rău de fapt*; pentru aceasta la aprecierea acestui impediment la căsătorie trebuie îndreptată atențiunea *atât* la obiectul *fricii*, adică la felul răului iminent, *cât* și la *amenințat*, ca pe deoparte să se observe mărimea răului care amenință și pe de altă influența pe care amenințarea a exercitat-o asupra sufletului celui în chestiune (Cod. Iust. V, 4, 14. Basilic. XXVIII, 4, 32, Vlastare, I, 2, în Siatgora Aten. VI, 144).

7. *Sägmüller, Kirchenrecht*, ed. II. Freiburg, 1909, pag. 584. și urm., că trebuie considerată (sila-frica) după individualitatea sexul, etatea, constituțiunea șcl. ale silitului (metus *relative gravis*. „Miror tamen metus magis excusat feminam quam virum“). „Metus“ c. 14 X. de sponsae IV., 1. — S. Congregatio Concilii 10 Ianuarü 1865 und sonst oft“.

8. *Scherer, Kirchenrecht*, Graz und Leipzig, 1898, tom. II, pag. 173 n. 41: „articulirte Laute kann keine Gewalt erpressen“.

9. În *Constituțiunea lui Benedict XIV*, care începe „*Dei miseratione*“ 3 Nov. 1741 se permite: „matrimonium iure tam

naturali, tunc divino indissolubile esse, et *excessus devitari oportere, qui ab abusu oriuntur minime facilitatis in connubiorum dissolutime*" (§§. 1. 2).

10. Dr. Ioan Rațiu 1 c. pag. 148: „...Dar de multeori chiar și conjugele îndreptățit la acuzare, își pierde dreptul său în două cazuri și anume a) când -l după ce a trecut peste pragul silei și fricii, sau când el și după ce a venit la cunoștința eroarei, α) cu voința, și β) cu știința; sau b) când el și dacă nu s'ar putea documenta consumarea matrimoniuului în curs de una jumătate de an, de bună voie și pacific a continuat conviețuirea conjugală“. Acelaș, l. c. pag. 120: „Matrimoniuul contras de silă sau frică, după părerea tuturor canoniștilor se convalidează prin învoirea liberă a părții silite ori înfricate în consumarea matrimoniuului. Mai încolo matrimoniuul invalid din punctul silei, se poate convalida și fără a fi urmat copula carnală prin conlocuirea îndelungată (6 luni, — după alții 2 luni) a părții silite și înfricate cu cealaltă parte, căci conlocuirea voluntară se ia de consens“.

11. Dr. Iuliu Simon, Instrucțiune practică în cauzele matrimoniale, Gherla, 1891, pag. 178 n. 64: „Partea silită își pierde dreptul de a impugna căsătoria: dacă după aceea a consimțit ori colocuind cu cealaltă parte cel puțin 6 luni a prestat debitul conjugal din voie liberă“.

12. Milaș, l. c. aceeaș o zice.

13. Scherer, l. c. t. II. pag. 178 n. 64: „Durch Leistung der ehelichen Pflicht wird der Consens entweder *tacite i. e. de facto* gegeben oder wird als dadurch gegeben präsumirt; arg. *ratihabitione* in c. 4, X, 4, 18 (Coel. III); c. 2, X, 4, 7 (Alex. III); *cohabitans consensisse videtur*: c. 21, X, 4, 1 (Clem. III), Congregatio Concilii 1847 in Archiv für kath. Kirchenrecht, v. II, pag. 178—188).

14. Dr. Surányi I., A m. kath. szentszékek rendtartása, Győr, 1891, pag. 173. „...Dar își pierde dreptul de acțiune, dacă... cu încetare a intimidărl a suplinit consensul cu vorba sau cu *facta*, va să zică prin aceea, că de voie bună, cum affectu maritali, a consumat săsătoria“ (Benedictus XIV, Institutiones Nr. 62).

15. Dr. Sipos, l. c. mai sus, pag. 238, nota 27: Procesul trebuie intentat, *îndată ce* cel intimidat și-a recăștigat libertatea și a luat cunoștința despre nevaliditatea căsătoriei. *Dacă nu o face, trebuie considerat ca și care renunță la dreptul său“.*

16. Dr. Surányi, l. c. pag. 147: „Iar dacă (judecătorul superior) acceptează și din partea sa sentința judecătorului inferior, acesta firește, *nu trebuie motivată din nou*, numai enunță prin sentința aceea că sentința judecătorului inferior se aprobă și întărește din motivele aduse (acolo)“.

II. Antecedente.

A. B. june român unit, locuitor în S., la 1 Martie 1908 a contractat căsătorie cu C. D., jună română unită, locuitoare și ea în S. Au trăit laolaltă (după afirmarea nedovedită a A-lui) câteva săptămâni, apoi A-l a fost chemat la deprinderea de arme.

În anul 1911 a „divorțat“ de ea (Tribunalul X. 13 Febr. 1912), iar în 1917 a contractat altă „căsătorie“ înaintea forurilor civile.

III. Acțiunea, investigațiunile, sentința forului I și II.

În acțiunea sa din 28 Martie 1918 A-l A. B. cere Tribunalului matrimonial de forul I. declararea de nulă și invalidă a căsătoriei sale cu I-ta C. D. fiindcă — așa afirmă — a contractat-o din silă.

Investigațiunea în cauză s'a ținut la 3 Iunie 1918

Forul I. protopopesc cu ședința sa din 23 Octombrie 1920, Nr. 55—1920 declară de nulă și inevitabilă căsătoria din punctul silei *morale și reverențiale*.

La 22 Maiu 1922 se ține — în urma ordinului Tribunalului matrimonial de a II-a instanță pentru arhidieceză — nouă investigațiune; defenderul își înaintează opiniunea și cere sentință pentru validitatea matrimoniului; referentul e în contra; forul I, la 14 Maiu 1923, căsătoria o declară „de nulă și invalidă din cauza fricii grele și nedreaptă exercitată față de A-l A. B. de către tatăl său“. — Aici de observat că, în „Procesul verbal luat (redactat) în ședința forului matrimonial de prima instanță din districtul protopopesc al X“ chiar atunci, la 14 Maiu 1923, în aceeaș ședință, se zice: „căsătoria... din punctul fricii grave *reverențiale* o declară de nulă și invalidă“.

Ajuns în apel, procesul înaintea Tribunalului de a II-a instanță pentru arhidieceză, acesta anulează sentința forului I protopopesc și, în consecință, susține validitatea matrimoniului, devremece din fasiunile martorilor nu apare sila grea exercitată asupra Actorului.

Contra acestui deliberat Actorul la 22 Maiu 1924 a apelat la forul matrimonial de a III-a instanță.

IV. Propunerea și motivarea ei.

După ce nu s'a dovedit existența nici a silei grele și nedrepte, nici a fricii reverențiale în așa măsură, cum o cere dreptul canonic: sentința forului II se aproabă și întărește din motivele aduse acolo.

Și cu toate că, în astfel de caz, forul al III-lea nu e obligat a-și motiva sentința, totuși, pentru o mai bună lămurire a întregii chestiuni și pentru dovedirea din toate părțile a sentinței, vom referi la cazul ce ne preocupă directivele și normele de mai sus.

Începem cu *acțiunea*, baza și începutul procesului. În aceea A-I zice că la pasul acesta (căsătoria) a fost adus „numai și numai din *îndemnul* părinților“... „oricât m'am împotrivit eu *dorinței* părinților de o lua de nevastă (pe I-a)... în cele din urmă mai ales *la dorința* mamei“... „La încheierea contractului de bună învoire, precum și la încheierea căsătoriei înaintea matriculantului civil, am mers numai după multe... *îndemnuri și sfruntări* cu deosebire la încheierea cununiei înaintea sfintei biserici“... „am făcut ceea ce am făcut numai din *rușinea* părinților mei“.

Aceste, și numai aceste le zice A-I în acțiunea sa, — iar în apelul său la forul al III-lea vorbește de „silă și frică grea“ și nu se sfiște a răstălmăci sentința forului II ca și cum acesta ar fi recunoscut „existența impedimentului silei grele“ din fasiunea lui A. B. bătrânul, până când e chiar contrarul, când enunță: „Fasiunea lui A. B. bătrânul cuprinsă numai în protocolul de investigațiune supletorie și ajunsă de valoare numai după atâtea peripeții e suspectă, și chiar dacă nu ar fi suspectă, *nu e dovadă suficientă pentru orătarea silei grele, nedrepte și inevitabile, cum o numește sentința forului I*“.

În fasiunea sa din 3 Iunie 1918 A-I zice: „Princi din această căsătorie n'am avut“, — evident, că recunoaște împreunarea trupească, căci altrimintea își făcea el observațiunea, că nici n'ar fi putut avea! Încolo, o recunoaște el aceasta și *expressis verbis* în punctul III: „în timpul de o săptămână cât am trăit laolaltă după cununie, precum și în cele vreo 3 săptămâni de conviețuire după reînțoarcerea mea dela miliție *ne-am culcat laolaltă*... Totuși în acest timp *aprinș de pofta bărbătească am avut și împreunare cu soția mea*“.

Din toate aceste se vede: 1) că n'a fost la mijloc frică grea, și 2) că, presupunând fără să admitem, că a existat aceea

frică, A-l prin împrejurările arătate, și-a pierdut dreptul de acțiune.

Mai e de observat la fasiunea A-lui (punctul III la fine) că zice: „Recunosc, că înainte de a face pași la judecătorie civilă pentru despărțire de soția mea, ar fi fost datornța mea să fac încercările de conviețuire și nesuceedând acestea, apoi calea de despărțire înaintea forului civil”. — Ei bine, el la forul civil s'a dus după 4 (patru) ani dela contractarea căsătoriei, iar la forul bisericesc după 10 (zece) ani trecuți (vezi Procesul verbal al comisiei de investigare din 27 Maiu 1922); acest din urmă pas întârziat — indiferent că din ce motiv că „trebuia să amân urzirea procesului pe cale bisericească, ca să nu mă ruinez total materialmente (dar pentru forul civil, și pentru a 2-a așa numită căsătorie civilă a avut bani! — iar acolo nici nu se cereau) — încă îi ia actoratul.

Ce privește *fasiunea I-tei*, aceasta mărturisește chiar contrar și esclude existența oricărei frici: „Despre aceea că soțul meu ar fi fost sînt la căsătorie cu mine din partea părinților, ori altuia, eu n'am avut *nici* o știre. Soțul meu înainte de nunie *a umblat la mine...* din plăcere m'am măritat.. Încât e pentru peșt, știu că a venit la mine tatăl lui și cred că tatăl lui n'a putut veni fără știrea teilorului său. La ospățul nuniei noastre *n'am* observat de loc neplăcerea soțului meu.. la timpul cînt a fost la miliție, l-am cercetat de două ori și l-ași fi cercetat și mai de multeori, însă socri mei se împotriveau. El m'a primit totdeauna cu plăcere și o noapte am și dormit laolaltă (A-l zice: „Atunci ne-am culcat laolaltă ca și străinii” — încu de necrezut, mai ales după cele mărturisite de el la 3 Iunie 1918: „apins de pofta bărbătească”, — n'am observat însă nici o neplăcere din partea lui față de mine.. *Neg*, că nu aș fi seferit pe soțul meu să se apropie de mine în timpul cînt am vînt laolaltă și *am avut pat comun*. Din contra l-am suferit și *am avut și împreunare trupezca laolaltă*“.

Încât pentru fasiunile tatălui A-lui A. B. bătrînul, el la început, ce e drept zice că l-a sînt pe A-l, dar explicîndu-se în cursul acțiunii, aceste se depune: „i-am *recomandat și propus* să teie în căsătorie pe C. D. am stărut cu deadinsul, ca numai pe ea să o lăc... să nu știce *voia și dorința noastră, s'a hotărât* a se căsători cu amanta lui soție.

Despre această silă (?) a știut și soția mea... ca să nu ne supere și să facă peste voia noastră, toate acestea le-a împlinit" (Această fasiune o susține și la 21 Maiu 1920 și 27 Maiu 1922). Toate acestea nu dovedesc silă și frică grea.

Ceilalți martori.

G. H. înaintea preotului I. J. a declarat că nu știe nimica în cauza din chestiune; tot aceasta o repețește la 28 Maiu 1919.

L. M. știe atâta că *A-l ia descoperit* „că nu are aplecare și plăcere să iee de soție pe C. D., însă părinții noștri și mai cu seamă tata îl *îndeamnă și sfătuește*, ba îl chiar silește (dar nu spune, cum? cu ce? în ce chip?) să o iee și nu are nici o scăpare, fiindu-i greu să se împotrivescă *îndemnurilor și voinței părinților*”.

N. O.: „știu numai atâta că *A. B.* înainte de cununie *mi-a descoperit* și mi s'a jăluit că părinții îl tot *îndeamnă* să iee în căsătorie pe C. D.”

La 21 Maiu 1920 și 27 Maiu 1922 *A. B.* bătrânul, L. M., N. O., G. H., l-cta (cu acel adaos: „dacă știam, că soțul meu *A. e silit de părinții săi să mă iee de soție, eu nu mă măritam după el*”) și *A-l își susțin fasiunile de mai înainte.*

Iar ce privește depunerea lui *A. B.* bătrânul la ascultarea supletorie din 29 Septemvrie 1920, e cu adevărat suspectă. De 2 ori a fost ascultat — la 3 Iunie 1918 și 21 Maiu 1920 — și cu aceste ocaziuni, nimic nu a ȳmintit din cele ce le afirmă acum. Zice adică următoarele lucruri nouă: „Declar și recunosc, că pe fiul meu *A. B.* la încheierea căsătoriei cu C. D. l-am silit prin amenințări și sudălmii, zicându-i că trebuie s'o iee pe numita de soție, căci altmintrelea nu-l voi mai recunoaște de copil al nostru, dacă nu vrea să ne asculte, îl voi alunga dela casă și-l voi lipsi de partea ce i s'ar cuveni din averea noastră. l-am zis și vorbele aceste: Nu vezi că ești cu scăderi mari, unde-i merge pe airea, ca să-ți capeți soție?.. noi ți o *recomandăm*”. — Se poate lua în considerațiune o atare depunere, după cele două de mai înainte? Nu e oare întemeiată presupunerea că, văzând că ce a mărturisit până acum, nu ajunge, acum face o întorsătură — dela adevăr? Tot așa vorbește și la investigațiunea din 27 Maiu 1922. Altmintrelea, *nici așa* nu-i dovadă de ajuns.

La investigațiunea din 27 Maiu 1922 *A-l, l-cta, A. B.* bătrânul, G. H., își susțin depunerile anterioare.

La această investigațiune au fost ascultați *nouii martori* anume:

P. R. care zice că A-1 „înainte de cununie nu s'a interesat de I... la ospăț amândoi litiganții erau fără voie“.

S. Ș. contra celor ce afirmă că au existat silă și frică, mărturisește sub jurământ: „Eu am fost martor la încheierea contractului de bunăînvoire între litiganți, dar că atunci să fi fost ceva lucru deosebit, bătător la ochi, eu n'am băgat de seamă nici la A., nici la I.“...

T. Ț. spune: „La cununie nu am observat ceva voie bună deosebită din partea nici a unuia, ci mai mult din partea A. fiind cam surd — o indispoziție“.

Nefiind deci dovedită sila și frica grea — despre care nici nu se spune, că propriaminte în ce ar fi consistat — și fiind A. B. bătrânul interesat de foarte aproape, și cu depunerile sale de tot încurcat, apoi fiindcă ceilalți martori, pe de o parte au „auzit“ numai și încă dela A-1, — pe de altă parte nu aduc probe suficiente pentru dovedirea existenței silei și fricii precum o cer canoanele, ba sunt martori (S. Ș., T. Ț.), cari afirmă neexistența silei și a fricii: propun să se aproabe și întărească sentința forului II.*)

Dr. FELICIAN BRAN.

*) Raportul B. urmează în Nrul 1 — 1927. (Red.)

INSEMNAȚI.

Pensiunile văduvelor de războiu. Examinând situația materială a văduvelor de războiu, înaintăm două chestiuni de o importanță capitală, care trebuiesc soluționate cât mai curând pentru a veni în ajutorul acestei categorii de pensionari, care prin pensiunea lor, așa cum o primesc dec, o viață de mizerie.

1. Văduvelor de războiu, prin legea specială de pensii din 2 Septembrie 1920, prin art. 11 al. 7 li se acordă 50 la sută din pensie în caz de remăritare. Se pune însă întrebarea: mai beneficiază ele de acest drept și după actuala lege generală de pensii din 11 Octombrie 1925?

După înțelesul dispozițiilor din actonia lege de pensii — și anume art. 83 din lege și art. 157 din regulamentul ei — se mențin dispozițiile legii speciale de mai sus (din 2 Septembrie 1920) pentru toate categoriile de ofițeri și urmașii lor, urmând deci ca și văduvelor de războiu căsătorite după promulgarea legii actuale de pensii să li se dea jumătate din pensiunea ce primeau.

Ori, prin interpretarea vitregă, ce se dă dispozițiilor legii de către comisiunile instituite pe lângă ministerul de finanțe, li se taie orice drept de pensie.

Este o nedreptate ce li se face văduvelor de războiu. De altfel chiar și Înalta noastră Curte de Casațiune s'a pronunțat în acest sens, dând jurisprudența Nr. 34 din 13 Iulie 1921.

Și, în fine, ultima chestiune: văduvelor de războiu, în caz de remăritare cu un pensionar militar ori civil, provenit în urma războiului de întregirea neamului, să nu li se mai înjumătățească pensiunea ce primeau, acordându-li-se tot 50 la sută din ce primeau, ca astfel și cu adaosul pensiunii sotului să poată trăi omeneste.

Upm.

*

Reforma sindicală în Italia. Comisiunea celor « opt-sprezece » instituită de guvernul Italian, pentru a studia reformele constituționale, s'a ocupat și de reforma sindicală. Antepiectul prezentat de comisiune a trebuit să sufere însă mari modificări în consiliul fascist, iar la 3 Aprilie 1926 Camera Italiană a votat « legea pentru organizarea juridică a raporturilor colective de muncă », care a fost complectată în urmă cu un regulament.

De această lege se ocupă în Revue internationale du travail profesorul Gino Arias della Universitatea din Florența, unul din cei optsprezece.

Reforma sindicală italiană cuprinde trei părți esențiale :

- 1) Autorizarea legală a sindicatului și a convențiilor colective de muncă.
- 2) Jurisdicțiunea muncii.
- 3) Interzicerea lock-out-urilor și a greveilor.

Autorizarea sindicatului. Legea italiană spre deosebire de legislațiile străine, în privința autorizării legale a asociațiilor sindicale, pune un principiu nou: principiul sindicatului unic, autorizat pentru fiecare categorie profesională. Statul conferă unui singur sindicat, dintre cele ce pot exista într-o categorie anumită reprezentarea legală a întregii categorii. Pentru ca un sindicat să fie legal recunoscut, pe lângă apărarea intereselor economice și morale ale membrilor săi, trebuie să urmărească și scopuri de asistență mutuală, instrucție, educație morală și națională. Conducătorii sindicatului trebuie să ofe e garanții de capacitate, de moralitate și să fie naționaliști. Guvernul poate încuviința — când crede oportun — mai multe sindicate pentru aceeași categorie profesională. Este de la sine înțeles, că statul nu autoriza sindicate care nu recunosc statul, sau urmăresc scopuri contrare intereselor naționale, sau care sunt afiliate organizațiilor internaționale.

Efectele autorizării legale. Efectele autorizării legale a sindicatelor sunt următoarele :

Asociațiunile autorizate reprezintă legal pe toți cei ce exercită o profesie; ele pot impune quantumul cotizațiilor membrilor, apoi convențiile colective sunt obligatorii pentru întreaga profesie dintr-o circumscripție teritorială. Numai asociațiunile legal autorizate pot intenta acțiune în justiția specială a muncii.

Asociațiunile sindicale legal recunoscute se împart în două categorii: asociațiuni de primul grad și asociațiuni de un grad superior (federatiuni și confederațiuni).

Autorizarea legală a unei federațiuni sau confederațiuni, aduce după ea autorizarea tuturor asociațiunilor sindicale aderente.

Corporația creată printr-un decret al ministrului Corporațiilor, nu are personalitate juridică, ci constituie un organ al administrației statului.

Decretul prin care se creează corporația, îi determină în acelaș timp atribuțiunile și atribuțiile, îi definește organizația și regulează competența organelor sale centrale și locale.

Asigurarea legăturii dintre sindacatele patronale și cele muncitorești, se face prin organele corporative ale statului: aceeașe due tratative de împăcătore în cazuri de conflicte de muncă; încurajează inițiativa pentru o cât mai bună organizare a producției; întemeiază birourile de piașare și organizează ucenicia.

Jurisdicția muncii. Legea italiană institue o „magistratură“ specială a muncii, având de scop să rezolve «toate neînțelegerile privitoare la reglementarea raporturilor colective de muncă, și altor reguli existente, fie cererile de stabilirea unor noi condițiuni de muncă».

Fiecare Curte de apel, are o secțiune specială compusă din trei magistrați, care hotărăște asupra executării contractelor. Această instanță judiciară, poate sancționa neaplicarea sentințelor date de comisiunile de conciliațiune.

În toate cazurile de conciliațiune, justiția are în vedere să nu nedreptățească părțile și în acelaș timp să salveze interesele superioare ale producțiunii. La ședințe iau parte și experții, ceruți de președintele instanței.

Interzicerea lockoutului și grevei. Scopul legii este să caute întotdeauna să aplaneze diferendele, dacă e posibil. Deciziunea judiciară este precedată de o încercare de conciliațiune din partea președintelui. Sistemul italian substituie luptei de clasă justiția statutului, de unde urmează logic interzicerea grevei și lockout ului. Contravenienții sunt pasibili de pedepse destul de mari.

*

Di Gino Arias, își încheie astfel documentatul studiu: »progresul instituțiilor judiciare trebuie să fie acompaniat de progresul conștiinței morale. Legile bune fac pe oameni mai buni, dar ele nu sunt suficiente, dacă oamenii nu sunt pregătiți să le înțeleagă și să le aplice».

V.

MISCELLANEA.

Cum s'a făcut călugăriță fica lui Jaurès. Jaurès se reîntorcea dela Cameră unde avuse un mare succes. Vorbise despre descreștinarea Franței și în orgoliul său nemăsurat, credea că va doborî tot ceea ce a făcut în 20 de secole credința și civilizația creștină.

Se vedea deja șeful incontestabil al liberilor cugetători. Din locuința sa a scos toate emblemele și cărțile religioase. A dat afară pe toți dintre rudeniile sale, aceia pe cari li considera ca având idei contrare lui. Lângă fica sa, Germaine, a adus pe D-ra Verdeler, firavă, învățată, anticlericală și care s'a obligat să distrugă în ea orice urmă din credința ei copilărească.

În fotoliul său mare din cabinetul de lucru unde se odihnea după triumful său, se cugeta la fica lui, atunci de 21 ani, de care era foarte mândru și pe care o considera o femeie desăvârșită. În conștiința sa interioară își făcea o plăcere de a și-o prezenta ca fructul independenței, al liberei cugetări, când deodată ușa se deschide.

Dra Jaurès intră. După ce întrebă pe tatăl său, dacă nu este obosit după ședința dela Cameră, îi zise că ar fi fericită să petreacă seara singură cu el.

— Pentru ce acest gust de singurătate, zise el, nu preferi din contra, să se strângă lume, pentru ca chiar azi să-ți poți alege tovarăș vieții tale, care să împartă cu tine zilele bune și rele?

— Da nu ești, îl întrerupse ea cu un suris drăgălaș, un tată barbar care să împuie fiicei sale un soț ales de el și să înlăture violent o înclinație serioasă și motivată?

Chiar eu să vreau să fiu un tată barbar, de altfel nici nu pot, zise el, tu ești majoră și liberă de alegerea ta... Alegerea ai făcut-o deja? Dacă da, atunci îmi pot explica refuzurile, pe cari le-ai dat până acuma, pretendenților la mâna ta.

— Da, tată, răspunse ea deschis.

— Și care este cel preferit?

— Acela despre care nu se vorbește decât în genunchi.

Și îngenunchind adăose:

— Vreau să mă consacru lui Dumnezeu în viața de călugăriță.

Înainte a acestei declarații, la care el era atât de departe de-a se aștepta, Jaurès palizi, însă se stăpâni și învingând neliniștea care-l străngea, o întrebă:

— De când te gândești tu la această hotărâre?

— De trei ani.

— Cum ți-a venit ideea aceasta?

— Sunt patru ani — reluă ea — Domnișoara și eu ne plimbam pe câmp. Pe un drum pustiu am văzut un crucifix zdrobit. Hristos era în bucăți. Eu adunai bucățelele și pe un trepte de piatră refăcui pe Hristos ajutată de Domnișoara. În curând crucifixul era complet refăcut pe însuși pedestalul de unde fusese smuls. Cum eu îmi priveam opera, cu o lovitură violentă de picior, Domnișoara risipi din nou

bucățile. N'am zis nimic, însă începând din ziua aceea simții născându-se în mine idei cari nearuncate acolo de nimeni. Era de ajuns să simt mirosul unei flori, să ridic ochii la cer, să urmăresc sborul unei păsări pentru a înțelege că deasupra noastră este o inteligență și o inimă și o iubire în ființă și, ca urmare, un Dumnezeu bun și milostiv. Înțelesei deasemenea că moartea nu putea fi un somn etern, și că sub învălișul nostru mortal mișcă o flacără care nu se va putea stinge nicidecum. Mă cugetam cu tristeță, vedeam pe Hristos zdrobit. În durerile lui simțeam o forță infinită și cerui lui Dumnezeu să mă asocieze la durerile lui, pentru a-Ți da D-tale lumină care eu cred că este singura adevărată. Pentru a obține să-l iubesc cum eu îl iubesc, vreau să fiu a Lui pentru totdeauna.

Când fica sa se retrase și se văzu singur, Jaurès simți că totul se prăbușea în jurul său.

El voise să descreștineze Franța și el nu și-a descreștinat căminul său propriu. Incurajase și exaltase distrugerea crucifixelor; și Hristos pe care el a voit să-l distrugă se revanșează aruncând în inima ficei sala comori de bunătate și caritate și făcând din ea una din privilegiatele sale.

Atunci înțelese cum sunt de smintii cei ce au pretenția să alunge pe Dumnezeu din inimile și gândurile noastre și cari refuză să creadă într'un mister atotputernic și sublim.

S. S.

Reforma agrară în Cehoslovacia. Vecinii noștri cehoslovaci au simțit și ei nevoia unei reforme agrare pe care aproape au desăvârșit-o.

În Cehoslovacia majoritatea proprietarilor și arendașilor de moșii erau agronomi. La întocmirea legii agrare legiuitorul a hotărât, întrucât această clasă de proprietari și arendași aveau cu ei știința și experiența necesară, să fie improprietăriți cu suprafețe până la 80 de ha.

Suprafața cea mai mare lăsată la expropriere, e de 150 ha.

Din totalul îndreptățiților la improprietărire, au fost satisfăcuți până acum 62 la sută, cu suprafața medie de 1 ha. 04.

Sau împărțit până acum peste 700,000 ha și mai sunt încă 240,000 ha.

Minoritățile n'au fost admise la improprietărire întrucât statul cehoslovac mai are în afara granițelor peste 200,000 de emigranți, plecați să muncească, fiind lipsiți complet de pământ și statul voiește să-și satisfacă mai întâi conaționalii.

Reforma agrară în această țară s'a făcut după ce s'au studiat amănunțit toate legislațiile similare din alte țări și aplicarea ei se face fără sguduire socială.

Învățământul agricol este în mare stimă la vecinii noștri. Cehoslovacia se îngrijește mult de educația agricolă a poporului mai ales acum după aplicarea reformei agrare. Se dă mare importanță școlii agricole complementare.

În 1919 aveau 50 de școli, astăzi, au 792 cu un total de elevi de 33,825, dintre care 18,000 fete.

Inițiativa privată ia mare parte la funcționarea acestor școli.

Statul nu dă decât corpul profesoral, restul, privește comitetul școlar.

C. Or.

CRONICA.

Procedeele dlui Goldiș stârnesc indignare. Se cunoaște conflictul dintre dl V. Goldiș, ministrul cultelor și episcopii uniți la Senat. Ca urmare credincioșii din Oradea Mare au făcut o manifestație de simpatie episcopului lor P. S. Valer Ferentiu.

O mulțime de intelectuali se adunară la școala normală unită, de unde au pornit în corpore la locuința P. S. Sale Aci d. avocat dr. Savu Marta și-a exprimat indignarea pentru ofensele aduse episcopilor uniți, chiar din partea aceluia, care ar trebui să fie paznicul ordinii și al păcii în biserică. D-sa a mai spus că prin ofensa adusă episcopilor, sunt jigniți peste un milion de români uniți din țară.

P. S. S. Episcopul Frentiu a mulțumit credincioșilor pentru simpatia arătată și a accentuat că ofensa nu o consideră adusă lui personal, ci adusă unui Arhieru român.

S'au trimis apoi două telegrame de protestare: una primului ministru și una președintelui Senatului.

Noul regim al școlilor primare ortodoxe din Brașov. Școlile primare de băieți și de fete din Brașov, azi funcționează sub demnitatea de „Școlile Centrale Ortodoxe Române” și se vor bucura pe viitor de următorul regim:

a) Cu începere dela 1 Ianuarie 1927, corpul didactic al acestor școli va figura în bugetul ministerului instrucțiunii;

b) Numirea corpului didactic se va face de **minister** cu formele legale de numire de conformitate cu dispozițiunile din legea învățământului primar și normal-primar și alegerii făcute de **autoritatea confesională** de

care se ține școala, din tablourile școlilor normale în ordinea clasificării;

c) Titlurile cu cari funcționează actualii membrii ai corpului didactic al acestor școli, precum și salariile la cari au dreptul, vor fi recunoscute și înscrise în buget.

d) Toate prevederile legilor și regulamentelor școlare privitoare la obligațiile de serviciu, drepturile și disciplina membrilor corpului didactic sunt aplicabile și membrilor corpului didactic al acestor școli.

Autoritatea confesională are dreptul de a face și controlul instrucțiunii prin organele ei speciale și a raporta ministerului.

c) Directorii școlilor primare și personalul administrativ vor fi numiți de **minister** cu formele legale după propunerea și cu **consimțământul** autorității confesionale respective;

f) Programele de studii, promoțiunile, certificatele, sărbătorile și vacanțele, în genere întreg regimul care se aplică școlarilor, va fi cel aplicat și în școlile primare ale Statului;

g) Cu începere dela 1 Ianuarie 1927, orice modificări, adăogiri sau reduțiuni în privința numărului și compunerilor claselor ori a catedrelor, se vor face numai de **minister** după propunerea sau cu avizul autorității confesionale.

Fără niciun comentariu!

Un dar pentru Palestina. Cunoscutul filantrop american, Nathan Straus a donat suma de 150,000 dolari pentru înființarea unui institut de propagandă higienică și profilaxie medicală la Ierusalim. Institutul își va desfășura activitatea fără nici o restricțiune de rasă sau religie.

Agitația anticreștină din China. când a declarat în public, că episcopatul și clerul, victimele nesuferitelor persecuții, »nu sunt tocmai aceia cari tind să tulbure acțiunea guvernamentală«.

Se anunță că agitația împotriva creștinilor din China continuă. Două institute de misionari au fost evacuate, al treilea a fost ocupat de către trupele cantoneze.

În diferite centre din China s'au format în ultimul timp societăți anticreștine. Activitatea contra creștinilor la Hankeow s'a intensificat. Agitatorii au năvălit în reuniunile organizate cu prilejul Crăciunului. Un misionar creștin care a încercat să intervină a fost serios rănit. Agitația xenofobă și boicotul s'au intensificat. Toți străinii sunt gata să evacueze provincia Kiangsi și se crede că vor fi obligați să evacueze și provincia Honan.

În Mexic. Privirile lumii civilizate se fixează, de mai multe luni, asupra gravelor evenimente al căror tragic teatru este Mexicul.

Asupra acestei prietene a Lumii Nouă unde civilizația creștină a adâncit de lungi secole rădăcini profunde și fecunde, drepturile cele mai elementare ale conștiinței omenești sunt nerecunoscute în modul cel mai insultător. Credincioșii catolici cari au fost acolo prețioșii conducători ai tuturor progreselor morale și sociale sufăr astăzi abominabila tiranie a legilor sectare cari după spusa episcopatului mexican, fac imposibilă toată viața religioasă. Și cu toate acestea, nu mai mult în Mexic ca în alte părți, catolicii fideli doctrinei evanghelice nu pot să fie acuzați ca adevărații ațâțători ai disordinei. Șeful guvernului mexican a recunoscut în mod limpede în Iulie trecut, ziua

Dar acolo ca pretutindeni unde bântue acțiunea masonică, ura față de creștinism și lăcomia de bunurile posedate de comunitățile credincioșilor se ascunde în mod ipocrit sub eticheta mincinoasă a liber-cugetării. Și pentru a ajunge la sfârșitul lor acești sectari lași ai Logelor, nu se dau îndărăpt de-a deslănțui ororile războiului civil și întreg cortegiul oribilelor biciuri cari le aduce după sine.

Ei n'au câștigat până acuma decât reclamările comunităților creștine, sprijinite pe comitete tari și rezolute a pretinde în mod public respectarea drepturilor civile și religioase ale naționalilor lor.

Catolicii din Mexic atașați la credința lor străveche, supuși directiveilor formulate prin părintele comun al credincioșilor, refuză energic și mândru a se pleca pretențiilor monstruoase ale inamicilor bisericii. Nu refuză nici o jertfă pentru răspândirea sforțărilor de rezistență organizată, și sunt decise să se opună tuturor întreprinderilor îndrăciților, îndreptate contra lor.

Universul civilizât privește cu uimire, cum în ascunzșuri întunecoase ori în plină lumină de zi, sângele martirilor, episcopilor, preoților și laicilor, curge pe pământul prieten al Mexicului și se indignează la gândul că persecuția religioasă își va urma încă pentru un timp cursul său odios și sângeros.

S. S.

